

حقوق مترهم در مرحله تحقیق و تعقیب

دکتر سید عارف حسینی
دکترای حقوق جزا و جرم‌شناسی، مدرس دانشگاه

عباس حمادپور
قاضی دادگستری، مدرس دانشگاه

سرشناسه حسینی، سیدعارف

عنوان قراردادی ایران. قوانین و احکام

.Iran. Laws, etc

عنوان و نام پدیدآور حقوق متهم در مرحله تحقیق و تعقیب / نویسنده سیدعارف حسینی، عباس حمادپور

مشخصات نشر اصفهان، کاشف علم، ۱۴۰۰

مشخصات ظاهری ۱۵۸

شابک ۵-۳۸-۷۶۹۰-۶۲۲-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی فیپا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۴۷ - ۱۵۲.

موضوع اتهام -- ایران

موضوع -- Iran Indictments

موضوع دفاع (آیین دادرسی جزایی)

موضوع (Defense (Criminal procedure)

موضوع دفاع (آیین دادرسی جزایی بین‌المللی)

موضوع (Defense (International criminal procedure)

شناسه افزوده حمادپور، عباس

رده بندی کتگرم KMHF۴۴۲

رده بندی دیویس ۳۴۵/۵۵۰

شماره کتابشناسی ملی ۷۶۷۰۵۷

حقوق متهم در مرحله تحقیق و تعقیب

سیدعارف حسینی - عباس حماد پور

کاشف علم

نشر کاشف علم

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۰

شابک: ۵-۳۸-۷۶۹۰-۶۲۲-۹۷۸

مرکز پخش: ۰۹۱۳۷۷۲۳۲۵۸

WWW. KASHEFELM. IR

فهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار
۱۳	مقدمه
۱۵	فصل اول: مفاهیم و مبانی
۱۷	مفاهیم تفهیم اتهام
۱۷	تعریف تفهیم اتهام
۲۰	حق بودن یا حق داشتن
۲۰	تعریف حقوق دفاعی متهم از منظر آیین دادرسی کیفری
۲۳	حقوق متهم
۲۳	تحلیل مفهوم حقوق
۲۳	مفهوم متهم
۲۵	ریشه‌های تاریخی حقوق متهم در اعصار گذشته
۲۸	تعریف تعقیب کیفری
۲۸	تعریف تحقیق کیفری
۲۸	نقش مستقل بازپرس
۲۸	نقش مستقل دادستان
۲۹	رعایت اصل تفکیک مقام تعقیب از مقام تحقیق
۲۹	موارد نقض اصل تفکیک مقام تعقیب از مقام تحقیق
۳۰	مبانی نظری
۳۰	نظریه عینی کلاسیک
۳۰	نظریه برداشت ذهنی مکتب تحقیقی
۳۱	برداشت‌های الهام گرفته از جرم‌شناسی واکنش اجتماعی و جرم‌شناسی بزه دیده شناختی
۳۲	تقسیم‌بندی هوفلدی از حق
۳۳	جایگاه حقوق دفاعی متهم در تقسیم‌بندی هوفلد
۳۵	رابطه تفهیم اتهام با اصول کلی حقوقی
۳۵	تفهیم اتهام و اصل قانون مندی
۳۶	تفهیم اتهام و اصل برائت
۳۷	تفهیم اتهام و مسئولیت کیفری
۳۹	مهم‌ترین اصول حاکم بر دادرسی کیفری

۳۹	اصل قانونی بودن دادرسی
۴۰	اصل براءت
۴۱	مهم‌ترین نظام‌های آئین دادرسی کیفری
۴۱	روش دادرسی اتهامی
۴۲	روش تفتیشی
۴۲	روش مختلط
۴۴	ضرورت و شیوه تفهیم اتهام
۴۷	بررسی مبانی حقوق دفاعی
۴۸	فرض بی‌گناهی
۵۲	دادرسی عادلانه
۵۴	مصلحت‌گرایی
۵۴	ضرورت واقعی هم‌زیستی مسالمت‌آمیز
۵۷	فصل دوم: حقوق متهم و پیامدهای آن در اسناد بین‌المللی
۶۱	حقوق دفاعی متهم در اسناد بین‌المللی
۶۳	حقوق متهم در اعلامیه جهانی حقوق بشر
۶۷	حقوق متهم در میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی
۷۷	اساسنامه دادگاه کیفری بین‌المللی
۸۳	حقوق متهم در اعلامیه اسلامی حقوق بشر
۸۴	حقوق متهم در کنوانسیون ضد شکنجه و رفتار یا مجازات خشن، غیر انسانی یا تحقیر کننده
۸۴	کشورهای طرف کنوانسیون میثاق
۸۵	جایگاه حقوق دفاعی متهم در تقسیم بندی هوفلدی
۸۷	فصل سوم: تفهیم اتهام و پیامدهای آن حقوق داخلی
۹۰	حقوق متهم در مرحله تعقیب
۹۲	وظایف ضابطین دادگستری در زمینه تحقیق پس از تعقیب توسط دادستان
۹۲	تغییرات ایجاد شده در تعریف و عنوان ضابطین دادگستری
۹۵	ضابطین و تفهیم اتهام
۹۵	احراز ضابطیت در قانون جدید
۹۶	وظیفه ضابطان دادگستری در خصوص جرائم
۹۶	وظایف ضابطین دادگستری در خصوص جرائم مشهود
۹۷	وظایف ضابطین در صورت دستگیری متهم
۹۹	حقوق متهم به محض تحت نظر قرار گرفتن توسط ضابطین
۱۰۰	تشریح حقوق متهم و وظایف قانونی ضابطان دادگستری
۱۰۱	ثبت و ضبط مشخصات و اطلاعات مربوط به متهمان تحت نظر
۱۰۱	حق اطلاع یافتن خانواده‌های آنها نسبت به وضعیت متهمان تحت نظر
۱۰۱	تفهیم حقوق متهم به محض تحت نظر قرار گرفتن

۱۰۲	بیش بینی لازم در جرائم موضوع ماده ۳۰۲ قانون آیین دادرسی کیفری
۱۰۲	ممنوعیت هرگونه اجبار و اکراه نسبت به متهم در بازجویی‌ها در مرحله تحقیق و تعقیب
۱۰۳	ضمانت عدم وظایف قانونی توسط ضابطین
۱۰۳	حق برخورداری از وکیل در صورت درخواست متهم تحت نظر
۱۰۴	موارد عدم امکان ملاقات وکیل با متهم تحت نظر
۱۰۵	لزوم ارائه حقوق دفاعی متهم به شخص تحت نظر توسط ضابطین
۱۰۵	لزوم ثبت دقیق مدت مواعد آغاز و پایان تحت نظر
۱۰۶	عدم مداخله ضابطین با حضور دادستان یا بازپرس
۱۰۶	عدم بازرسی منازل در جرائم غیره مشهود
۱۰۶	شماره گذاری بازجویی از متهم تحت نظر
۱۰۶	عدم اجبار و اکراه در بازجویی‌ها توسط ضابطین
۱۰۷	ممنوعیت هزینه‌های ناشی از وظایف ضاطان به متهم
۱۰۸	حقوق متهم در مرحله تحقیق توسط مقام قضایی
۱۰۸	حقوق متهم در مرحله احضار
۱۰۸	وجود دلایل کافی برای احضار
۱۰۹	قانونی بودن احضاربه کتبی، سیستمی
۱۱۰	انواع ابلاغیه در قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲
۱۱۰	تحويل احضاربه توسط مامورین ابلاغ
۱۱۱	رعایت ماهیت درونی ابلاغ(مشخصات سحلی، زمان، مکان، علت، امضاء مقام قضایی)
۱۱۱	رعایت مواعد احضار در احضاربه متهم
۱۱۲	در دسترس نبودن متهم جهت ابلاغ احضاربه
۱۱۲	عدم احضار بدون دلیل
۱۱۳	معلوم نبودن محل اقامت متهم
۱۱۳	نشر آگهی جهت حضور متهم
۱۱۳	حق استفاده از وکیل در احضاربه
۱۱۴	استثنائات جلب بدون احضار
۱۱۴	موارد عدم جلب متهم در دادسرا
۱۱۴	امتهم عذر موجه قانونی اعلام کند
۱۱۵	عدم حضور متهم بدون عذر موجه
۱۱۶	حقوق متهم در مرحله جلب
۱۱۶	عدم جلب متهم به تشخیص بازپرس
۱۱۶	جلب متهم بدون احضار
۱۱۶	متواری بودن متهم به تشخیص بازپرس
۱۱۷	جلب متهم در صورت مخفی شدن
۱۱۷	عدم نگهداری متهم بیشتر از ۲۴ ساعت در مراجع انتظامی
۱۱۸	جلب متهم در ساعات روز
۱۱۸	حضور قاضی کشیک در دادسرا در ایام تعطیلات

۱۱۸	حضور کارشناسان ارزیابی ملک
۱۱۸	حضور کارمندان کشیک در اداره ثبت شهرستان
۱۱۹	وظایف مقامات قضایی در خصوص تفهیم اتهام
۱۱۹	تفهیم اتهام در مرحله حضور نزد مقام قضایی
۱۱۹	حقوق متهم در مرحله بازجویی توسط بازپرس
۱۲۱	عدم معرفی وکیل در جرائم مهم توسط متهم
۱۲۱	حق اعتراض متهم و وکیل به قرار عدم دسترسی به پرونده
۱۲۲	تحقیق غیره علنی و انفرادی از متهم
۱۲۳	تفهیم اتهام به متهم
۱۲۴	چگونگی تفهیم اتهام توسط بازپرس
۱۲۴	تذکر به بازپرس در صورت طرح سوالات تلقینی
۱۲۵	نکته‌های تفهیم اتهام روشن در نزد بازپرس
۱۲۵	ضمانت اجرای تخلف از تفهیم اتهام
۱۲۶	مصادیق احصایی حقوق دفاعی متهم
۱۲۸	حقوق متهم در رابطه با قرارهای تامین کیفری
۱۲۸	عدم صدور قرار کفالت و وثیقه در جرائم غیره عمدی
۱۲۸	فلسفه صدور قرار تامین کیفری
۱۲۹	متناسب بودن قرار تامین نسبت به متهم
۱۲۹	حق اعتراض متهم به قرار تامین کیفری
۱۳۰	حقوق متهم در تبدیل قرار کفالت به وثیقه
۱۳۰	ضمانت عدم پذیرش کفالت و وثیقه توسط وثیقه گذار
۱۳۱	الزام به قرارقبولی وثیقه یا کفالت
۱۳۱	قرار تامین واحد برای متهم در اتهامات متعدد
۱۳۱	حقوق متهم در صورت قرار بازداشت(موقت)
۱۳۲	مستدل و مستند بودن قرار بازداشت
۱۳۲	فوریت ارسال قرار بازداشت جهت اظهار نظر
۱۳۲	موارد مخالفت دادستان با قرار بازداشت
۱۳۲	حق متهم نسبت به درخواست ماهیانه جهت رفع بازداشت
۱۳۳	تکلیف بازپرس در خصوص بازداشت موقت در وقت‌های قانونی
۱۳۳	حق اعتراض متهم به قرار بازداشت ماهیانه
۱۳۳	عدم تجاوز مدت بازداشت در وقت‌های مقرر
۱۳۳	الزام به پذیرش کفیل یا وثیقه خارج از وقت اداری
۱۳۴	حقوق متهم و کفیل و وثیقه گذار نسبت به دستور ضبط
۱۳۴	موارد رعایت متهم در قرار تامین نظارت قضایی
۱۳۴	حقوق متهم نسبت به تناسب تامین(تخفیف قرار)
۱۳۵	قرار نظارت قضایی
۱۳۵	موارد لغو قرارتامین یا نظارت قضایی

پیشگفتار

سیستم دادرسی کیفری ایران که مختلط است به منظور رسیدگی و نقش مراجع قضایی متعدد که اشتباهات قضایی را کمتر می‌کند. دادرسی وظیفه تعقیب و تحقیق و دادگاه وظیفه محاکمه متهم یعنی رسیدگی و صدور حکم را بر عهده دارد وجود نقش‌های متعدد در دادرسی مقامات متعددی را می‌طلبد. بر این اساس قانون آیین دادرسی کیفری در موارد ماده‌های متعددی وظایف مقام تحقیق و مقام تحقیق را مشخص کرده است که در راستای تحقیقات از متهم در مراحل فوق حقوق وی به خوبی رعایت گردد، بنابراین آگاهی از موضوع و دلایل اتهام یکی از مهمترین تضمینات حقوق دفاعی متهمان در تمام مراحل رسیدگی‌های کیفری به شمار می‌رود تقریباً تمام اسناد حقوق بشری چه بین‌المللی و چه منطقه‌ای بر شناسایی چنین حقی یعنی اطلاع از دلایلی که علیه اشخاص ضمن دستگیری، جلب، بازداشت و سرانجام محکومیت آنان اقامه شده مهر تأیید نهاده اند. قانون آیین دادرسی کیفری نیز با تصریح به این حق متهمان، تکالیفی برای مقامات انتظامی و قضایی مقرر نموده که با توسل به شیوه‌های خاص اطلاع‌رسانی همچون تفهیم اتهام، ابلاغ احضار نامه و آگاهی در جرایم درصدد اجابت آن است. لیکن ضرورت آگاهی در این قانون، در همه مواقع و در حق همه کسانی که امنیت شخصی آن‌ها به نوعی در نتیجه اقدامات مأموران به خطر افتاده پیش بینی نشده است.

در این کتاب با استفاده از روش توصیفی تحلیلی اقدام به بررسی مفاهیم و مبانی نظری مربوط به موضوع تحقیق مکاتب حقوقی مختلف نموده و سپس مصادیق حمایت از حقوق دفاعی متهم و خصوصاً تفهیم اتهام در قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۹۲ و سابق بررسی گردیده است با تحلیل مواد مختلف قانون آیین دادرسی کیفری به این نتیجه می‌رسیم که قانونگذار با توجه به اصل برائت و

حفظ حقوق دفاعی متهم در تمام مراحل رسیدگی خصوصاً قبل از محاکمه و در مرحله تحقیقات به حمایت از متهم برخاسته آن را به طور دقیق تشریح نموده است و نهایتاً به این نتیجه می‌رسیم که حقوق دفاعی متهم و نتیجه اتهام و نگاه قانونگذار حقوق دفاعی متهم بسیار متفاوت‌تر از آن چیزی است که در قانون سابق وجود داشت. بنابراین در این قانون مشخص گردیده که حقوق دفاعی متهم به طور نسبتاً خوبی رعایت گردیده است.

www.ketab.ir